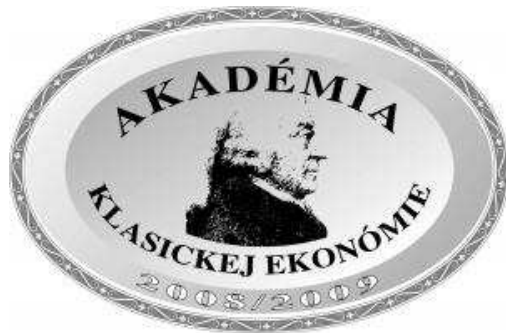

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2008/2009

O Robinsonovi, menovej únii a eure v našich peňaženkách

7.6.2009

Martina Magicová

Vzťah tvorí podstatu ľudského fungovania. Bez neho by bol človek len stroskotaným Robinsonom a časom by bol nútený vymyslieť si svojho Piatka. Na vzťah. Na komunikáciu. Na výmenu. Slovo vzťah vo mne evokuje, uzol. Námornícky z juty, ktorého pevnosť závisí od kooperácie a dôvery. Európa má rozhodných dvadsaťsedem uzlov na všetky strany a chystá sa hrčkať ďalšie.

Riziká a hrozby vyplývajúce z rôznosti uzlov a Piatkov si mnohí neuvedomujeme. Starý kontinent je predsa súčasťou moderného civilizačného projektu moderných dejín. Európska únia - koalícia mieru, prosperity zákonitosti a ľudských práv. Zároveň aj koalíciou diktátu, regulácií a národných mindrákov. Vymenované atribúty druhej strany "hviezdičkovej" koalície už neevokujú takú spolupatričnosť a spoluprácu. Moderné dejiny, moderný projekt ... čo je moderné?

Slovo som "hodila do googlu a po výraze "moderné športy" bol výraz "európa-lisabonská zmluva-efektívne a moderné inštitúcie" druhým slovným spojením, kde sa "moderné" ocitlo.

Levis a Wrangler si v roku 1950 povedali, že džíny nebudú len pracovné nohavice robotníkov vo fabrikách počas druhej svetovej vojny, a urobili z nich módnou bombu s dlhovekým a nekončiacim sa účinkom. Leto 2009 a značka HandM stanovila, že vydratá, vyšúchaná džínsovina bude hitom tohto leta, a každá, ktorá ju nemá, nie je "in" respektíve je v ponímaní väčšiny, davu, mainstreamu, nazvať sa to dá rôzne, nemoderná. Byť moderný teda zjednodušene povedané znamená byť do takej miery "in", ako si to niekto uznávaný zmyslel, držať krok, usmievať sa, a kúpiť si "ošarpanú" džínovú bundu, aj keď presne taká istá visí v skrini z maminých tínedžerských čias.

Moderné dejiny, vzťahy, komunikácia, výmena a syndróm jednoty. Jednoty spoločnej meny, bez ktorej hviezdna jednota asi nemôže byť spečatená. Moderná mena pre moderný život Európana. Začalo to Rímskou zmluvou o založení Európskeho spoločenstva. Tá však neobsahovala žiadne ustanovenia, týkajúce sa menovej integrácie spoločenstva, o skutočnej menovej únii ani nehovoriac. V tom čase, na rozhraní 50. a 60. rokov minulého storočia zaručoval menovú stabilitu medzinárodnej ekonomiky Brettonwoodsky menový systém prijatý po druhej svetovej vojne a založený na nadradenej úlohe dolára ako kľúčovej meny a jeho konvertibilite na zlato. Rozšírenie spoločného trhu však podsúvalo otázku, či štvoricu

základných slobôd možno skutočne dosiahnuť, keď budú členské štáty uplatňovať svoju vlastnú a odlišnú menovú politiku.¹

Vznik Hospodárskej a menovej únie, ktorým sa v Európe zavřšili snahy o prehĺbenie integrácie zavedením spoločnej meny, predstavuje medzník v dejinách nášho kontinentu. Od 1. januára 1999 zaviedlo jedenásť členských štátov Európskej únie (EÚ) v bezhotovostnom platobnom styku spoločnú menu euro. O tri roky neskôr bankovky a mince novej meny postupne nahradili národné meny participujúcich krajín. „Dovidenia, dopočutia ... rakúsky šiling, belgický frank, nemecká marka, španielska peseta, fínska marka, francúzsky frank, írsky libra, talianska líra, luxemburský frank, holandský gulden a portugalské escudo... „tešilo nás“. Vznikom Európskej menovej únie (EMU) prešla menová politika členských štátov pod kompetencie nezávislej Európskej centrálnej banky (ECB), avšak fiškálna politika spolu s politikou zamestnanosti, trhu práce a ďalšími politikami zostala v rukách jednotlivých krajín. *„Eurozóna sa tak stala jedinečným integračným zoskupením zahrňajúcim dvanásť nezávislých suverénnych vlád, dvanásť fiškálnych autorít (ktorých politika je do určitej miery koordinovaná Maastrichtskou zmluvou a pravidlami tzv. Paktu stability a rastu) a jedinou nezávislú menovú autoritu.“*² Koordináciu menovej a fiškálnej politiky tak popri rozdielnosti ich cieľov ovplyvňuje aj uvedená štruktúra.

Medzinárodná úloha eura, ktoré sa stalo druhou rezervnou menou a prvým reálnym konkurentom dolára, rastie a jeho kurzová stabilita sa udržala. Vždy predsa išlo o súperenie starého kontinentu s tým Kolumbusovým. Došlo k redukcii transakčných nákladov, bola eliminovaná kurzová volatilita medzi členskými štátmi, pokročila integrácia trhov. Euro prispelo k zníženiu krátkodobých aj dlhodobých úrokových sadzieb, čo podporilo investície a spotrebu. Zvýšila sa cenová transparentnosť, ktorá stimuluje pozitívne pôsobenie konkurencie na trhoch výrobkov a služieb. Už predtým značne vysoký objem vzájomného obchodu členských štátov eurozóny mierne vzrástol a zvýšil sa aj obchod so zvyškom sveta.

Európska únia rozvrhla menovú integráciu nových členských štátov na tri etapy: 1. vstup do EÚ, 2. vstup do kurzového mechanizmu ERM II, 3. splnenie maastrichtských kritérií (pričom sa uplatňuje princíp rovnakého zaobchádzania medzi súčasnými a budúcimi členmi) a integrácia do eurozóny.

Jednotná mena je na prvý pohľad, a také rýchle konštatovanie, prínosom pre cestovateľov prechádzajúcich krajinami spoločenstva. Tí nemusia meniť peniaze, a strácať

¹ ŠIKULOVÁ, Ivana: Konvergencia v procese európskej menovej integrácie. Bratislava: Ekonomický ústav SAV 2006. 149 s.

² ŠIKULOVÁ, Ivana: Konvergencia v procese európskej menovej integrácie. Bratislava: Ekonomický ústav SAV 2006. 149 s.

tak percentá pri každej transakcii. Platby a preprava tovaru v rámci členských krajín EÚ sú rýchlejšie, spoľahlivejšie a lacnejšie. Obchodníkom a spotrebiteľom prináša prechod na jednotnú menu viac istoty – najmä čo sa týka ceny, za ktorú sa tovar predáva. A ak sa za služby a tovar platí v tej istej mene, zvýši sa aj konkurencia na jednotnom trhu, z čoho má prospech celá oblasť spoločenstva. Jednotná mena by tak mala napomáhať stimulácii hospodárskeho rastu a zamestnanosti.

Po zavedení eura v krajinách eurozóny asi 68,5% obyvateľov malo dojem, že ceny vo všetkých oblastiach boli zaokrúhlené nahor. Sťažnosti spotrebiteľov na zvýšenie cien po zavedení eura sú však podľa výskumov inštitúcie WIFO prehnané. Prieskum zistil, že inflácia bola v očiach verejnosti vyššia než v skutočnosti. Dokazuje to porovnanie situácie v Nemecku, ktoré prijalo euro, a vo Švajčiarsku, v ktorom naďalej platí domáca mena.³ Zavedenia eura, podľa tohto porovnania, neprinieslo ani len náznak rýchlejšieho rastu cien. Dôvodom toho, že inflácia podľa pocitov ľudí bola vyššia ako je realita, je predovšetkým zvýšenie cien tovarov každodennej spotreby. Zvýšili sa totiž napríklad ceny benzínu, ovocia, zeleniny, mäsa a mlieka. Ceny tovarov, ktoré ľudia nenakupujú denne, však zdraželi len minimálne, alebo dokonca zlacneli. Celkovo teda zavedenie eura na infláciu malo len nepatrný vplyv. Analytici pripustili, že zvýšenie cien v určitých odvetviach mohlo priamo súvisieť s novou európskou menou. Išlo napríklad o ceny služieb, ako sú reštauračné, kadernícke, servisné, v ktorých sa po zavedení eura zaznamenalo najväčšie zvýšenie. Pomerne stabilné boli ceny pri priemyselných výrobkoch. Obavy zo zvýšenej inflácie po zavedení eura v Taliansku viedli dokonca talianskeho ministra hospodárstva k návrhu, aby boli v krajine v obehú namiesto jedoeurových mincí bankovky rovnakej hodnoty. Minister si totiž myslel, že bankovky majú v očiach Talianov väčšiu hodnotu ako mince. Ceny v Taliansku v tom období vraj rástli rýchlejšie preto, lebo Taliani tradične podceňujú kovové platidlá. Pokladajú ich za menej hodnotné ako papierové, a preto sa ich čo najrýchlejšie zbavujú, čo šikovne využívali obchodníci.

Téma zvyšovania cien rezonovala aj v našej spoločnosti po zavedení eura v januári 2009. V médiách sa objavovalo množstvo príspevkov na túto tému, ktorá znepokojovala značnú časť Slovákov. Na Rádiu Slovensko sa jej venoval tiež značný priestor. Redaktorka Viera Michaličová si do vysielania pozvala predsedu Združenia slovenských spotrebiteľov, Jozefa Louneka, aby odpovedal nielen na otázky redaktorky, ako aj poslucháčov. Eurotéma znela: *Aké sú vaše skúsenosti so zavedením eura? Zvýšili sa podľa vašich skúsenosti ceny*

³ http://sk.wikipedia.org/wiki/Hospod%C3%A1rska_a_menov%C3%A1_%C3%9A

niektorých potravín? Duálny systém trval v období vysielania už dvanásť dní . Na začiatku diskusie redaktorka konštatuje, že podľa zistení redaktorov Slovenského rozhlasu, je väčšina spotrebiteľov so zavádzaním eura spokojná a nepociťuje zdražovanie cien potravín na trhu. Ďalej upozorňovala na fakt, že množstvo menších predajní ostalo počas duálneho obehu zatvorených, čo sa jej zdá neférové voči zákazníkom. S týmto tvrdením súhlasil aj podpredseda Združenia slovenských spotrebiteľov, a dodal, že združenie vyzývalo miestne samosprávy, aby zabezpečili chod aspoň jednej predajne potravín v danej lokalite. Redaktorka posunula diskusiu ďalej údajom zo Štatistického úradu, podľa ktorého zistení k zdražovaniu došlo len v priemere o 0,5 percenta. Redaktorka však dodala, že ak si spotrebiteľ začne všímať konkrétne výrobky, nemusí mať z toho až taký jednoznačný pocit. Diskutovalo sa o zvýšení cien v autoškólach, na parkoviskách či zvýšenie cien v automatoch napríklad na kávu. Host' pripomenul, že v podobných situáciách budú jednotlivých podnikateľov za ich počiny pranierovať a uvádzať na takzvanú „čiernu listinu“. Podnety, podľa jeho slov, bude združenie prijímať do konca júna. V závere diskusie redaktorka vyzvala poslucháčov, aby telefonovali do vysielania a podelili sa so svojimi skúsenosťami prípadne upozornili na niektorých podnikateľov, ktorí aj napriek všeobecne platnému zákonu, ceny potravín či iných surovín zvýšili. Do štúdia zatelefonovali tri poslucháčky. Prvá upozornila na fakt, že „čierny listiny“ vznikli v Slovinsku pri zavedení eura, ale podnikateľské subjekty boli do nich zaraďované podľa iných kritérií ako na Slovensku. S touto námietkou host' Jozef Lounek nesúhlasil. Dve telefonujúce poslucháčky upozornili na zvyšovanie cien niektorých potravín v nemenovanom obchode v Brezne a zdražovanie liekov.⁴

Je faktom, že Slovensko sa stalo po zavedení eura drahým nielen pre Slovákov, ale aj pre zahraničných investorov. Svedčí o tom „nedeľné kostolovanie“ sa zmenilo na inváziu do obchodných sietí za hranicami našej krajiny. Vyzerá to tak, že sa z neatraktívnych krajín stanú krajiny atraktívne a to nie len na spotrebné nákupy, ale aj dlhodobjšie investovanie.

Euro nám poskytlo slobodu a dôraznejšiu akceptáciu členov únie, zároveň však predstavuje prekážky, ktoré musíme prekonávať. Prekážky sú na to, aby sa prekonávali aj za cenu... eura... a hrdej únie, ale dokedy? Diktát, uniformita, utláčanie šikovných – nepravá konkurencia, ale s eurom. Veď všetci sme len „volejbalové lopty“ zapichnuté na konári a kníšeme sa tak, ako fúka z Bruselu. Euro síce znamená, že Slovensko na istý čas zdraželo z hľadiska nakupovania, no situácia sa rýchlo mení a nákupná turistika už aktuálne nie je taká

⁴ MAGICOVA, M.: Aktuálna publicistika na Rádiu Slovensko zo zameraním na reláciu Popoludnie na Slovensku, 2009

atraktívna ako pred štvrt'rokom. Navyše euro je jedným z lákadiel pre zahraničných investorov, ktorí nestrácajú zdroje pri konverzií meny, ak ich produkcia na Slovensku je primárne určená na export do eurozóny.

Literatúra

ŠIKULOVÁ, Ivana: Konvergencia v procese európskej menovej integrácie. Bratislava:

Ekonomický ústav SAV 2006. 149 s. ISBN 8071441554

MAGICOVÁ, Martina.: Aktuálna publicistika na Rádiu Slovensko zo zameraním na reláciu

Popoludnie na Slovensku, Bratislava 2009, diplomová práca

Internetové stránky:

- [http://sk.wikipedia.org/wiki/Hospod%C3%A1rska_a_menov%C3%A1_%C3%](http://sk.wikipedia.org/wiki/Hospod%C3%A1rska_a_menov%C3%A1_%C3%BAnia_(Eur%C3%B3pska_%C3%BAnia))

[BAnia_\(Eur%C3%B3pska_%C3%BAnia\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Hospod%C3%A1rska_a_menov%C3%A1_%C3%BAnia_(Eur%C3%B3pska_%C3%BAnia))

- www.ecb.int/ecb/history/html/index.sk.html - 27k

- <http://www.ekonom.sav.sk/uploads/projects/Sikulova01.pdf>

- <http://www.petergonda.sk/article.php?euro>